

Asia: VN/2750/2020

Rikosasioiden sovittelupalveluiden siirto oikeusministeriön hallinnonalalle. Ohjausryhmän raportti ja esitys.

Lausunnonantajan lausunto

Pidättekö perusteltuna rikos- ja riita-asioiden sovittelun siirtämistä sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalalta oikeusministeriön hallinnonalalle?

Kyllä

Miten perustelette vastauksenne?

Rikos- ja riita-asioiden sovittelun siirtäminen Oikeusministeriön hallinnonalalle vahvistaa rikos- ja riita-asioiden sovittelun prosessuaalista luonnetta osana rikosoikeudellista seuraamusjärjestelmää. Rikosasioiden sovittelua on tärkeää liittää enemmän rikosprosessin osaksi. Riita-asioiden sovitteluun tulee kiinnittää vahvempaa huomiota, jotta sovittelun saatavuus lisääntyisi.

Pidättekö perusteltuna sitä, että sovittelupalvelut tuotetaan oikeusapu- ja edunvalvontapalvelujen yhteydessä, mahdollisesti perustettavassa valtakunnallisessa oikeusapu- ja edunvalvontavirastossa?

Ei

Miten perustelette vastauksenne?

Rikos – ja riita-asioiden sovittelun asettuminen oikeusapu- ja edunvalvontaviraston yhteyteen ei tuo asiakkaille hyötyä sovinnon edistämistä ajatellen.

Mikäli sovittelu katsottaisiin oikeusapu- ja edunvalvontaviraston yhteyteen kuuluvaksi, sen tulisi olla itsenäinen ja riippumaton toimija. Hallinnon byrokratia lisääntyisi tarpeettomasti, joka lisäisi kustannuksia.

Sovittelun asianosaisten asiakkuus oikeusapu- ja edunvalvontatoimistossa saattaa lisätä esteellisyyttä ja puolueettomuus vaarantuisi, ottaen huomioon uudistuksen tarkoituksen lisätä sovittelun merkitystä osapuolten välillä. Oikeusaputoimiston ja sovittelun välillä vallitsee myös intressiristiriitaa asioiden ratkaisutavoissa.

Sovittelulle tulee taata hallinnollisesti ja toiminnallisesti itsenäinen ja riippumaton asema, jotta voidaan tuottaa puolueetonta palvelua kansalaisille.

Pidättekö perusteltuna sitä, että sovittelupalvelut tuotetaan valtion palveluina siten, että sovitteluhenkilöstö olisi valtion virkamiehiä?

Kyllä

Miten perustelette vastauksenne?

Ammattihenkilöstö tulisi saman virka- ja työehtosopimuksen alaisuuteen, ammattihenkilöstön pätevyysvaatimukset yhdenmukaistuisivat, mitä pidetään hyvänä asiana.

Palkkauksen vaatavuusryhmä tulee olla riittävällä tasolla ja säilyttää vähintäänkin nykyinen palkkaus. Siirtymäkauden aikana palkkaus tulee harmonisoida vastaamaan työn vaativuutta.

Henkilöstömitoitukset tulee määrittää vastamaan palvelutarpeita.

Asiakkaiden kokonaisvaltainen elämäntilanteen tukeminen vaikeutuu, koska nykyisellään sovittelussa otetaan huomioon asiakkaiden mahdollinen muiden sosiaalipalvelujen tarve.

Kelpoisuusehdot tulee olla yhdenmukaiset koko henkilöstölle. Vapaaehtoisten sovittelijoiden asema tulee säilyttää nykyisellään; liikkuvat sovittelijat mahdollistavat asiakkaille palvelun saannin erittäin joustavasti ja virka-ajan ulkopuolella mahdollisimman lähellä omaa asuinkuntaa.

Pidättekö perusteltuna, että joissakin erityistilanteissa palvelu voitaisiin tuottaa ostopalvelusopimuksin, kun palveluntarve sitä edellyttää?

Ei

Miten perustelette vastauksenne?

Sovittelupalveluiden tuottamista nykyisillä palveluntuottajilla ja palvelualueilla voitaisiin jatkaa riittävän pitkällä siirtymäajalla, joka mahdollistaisi sovittelupalveluiden tarjoamisen keskeytyksettä. Siirtymäajan jälkeen on ostopalvelusopimuksista luovuttava.

Sovittelun henkilöstön tulee siirtyä liikkeen luovutuksen periaatteiden mukaisesti, mikäli palvelut tuotetaan OM:n hallinnonalalla.

Millä keinoin voidaan mielestänne varmistaa, että sovittelun erityispiirteet säilyvät vaihtoehtoisten konfliktinratkaisumenetelmien periaatteiden mukaisina, jos sovittelupalvelut siirretään oikeusapu- ja edunvalvontapalveluiden yhteyteen?

Sovittelun on oltava riittävän erillistä toimintaa oikeusapu- edunvalvontatoimistoihin verrattuna. Nykyisellään sovittelijoiden paikallinen tuntemus on eduksi sovitteluprosessin onnistumiselle. Sovittelijoiden henkilökohtaiset ominaisuudet voidaan ottaa huomioon valittaessa sovittelijoita tiettyihin asiakastilanteisiin.

Sovitteluprosessin päätäntävalta ja sen kulku, on oltava riittävän vahvasti sovittelutoimistojen omassa hallinnassa.

Millä keinoin vapaaehtoisten sovittelijoiden toimintaedellytyksiä voidaan vahvistaa oikeusapu- ja edunvalvontapalveluiden yhteydessä?

OM ei ole esittänyt millä tavoin vapaaehtoissovittelijoiden toimintaedellytyksiä voitaisiin vahvistaa nykyisestä. Sovittelijoiden toimintaedellytykset, vastuut ja velvollisuudet on pidettävä vähintään nykyisellä tasolla, jotta restoratiivinen sovittelu toteutuu.

Miten arvioitte sovittelun siirron oikeusapu- ja edunvalvonnan yhteyteen vaikuttavan paikallisen, alueellisen tai valtakunnallisen sidosryhmäyhteistyön hoitamiseen?

Paikallisen yhteistyön rakentaminen uudestaan tulee vaatimaan aikaa, koska sosiaalihuollollinen aspekti tilanteiden ratkaisemiseen muuttuu, alueellisesti ei todennäköisesti tule olemaan isoa haastetta ja valtakunnallisesti voi parantua, jos kokonaisvaltainen kehittäminen lisääntyy ministeriö- ja keskushallintotasolla.

Millaisia keinoja ehdotatte oikeusavun esteellisyyden periaatteiden huomioon ottamiseksi ehdotetussa järjestämismallissa?

Sovittelutoiminnan aseman on oltava riittävän itsenäinen ja puolueeton uudessa järjestämismallissa. Esteellisyyksiä ei saa syntyä, koska se tulisi heikentämään palveluihin hakeutumista ja vastaanottamista.

Esteellisyyksien tarkastaminen lisää työmäärää ja hallintobyrokratiaa.

Ehdotettu järjestämismalli parantaa sovittelupalveluiden yhdenmukaisuutta ja saatavuutta?

Kyllä

Miten perustelette vastauksenne?

Yhden palveluntarjoajan malli parantaa sovittelupalveluiden yhdenmukaisuutta, koska prosessit ovat paremmin ohjattavissa ja valvottavissa. Palveluiden saatavuuteen on kiinnitettävä erityistä huomiota, etteivät ne etäänny liiaksi paikallisuudesta ja ihmisten elinpiiristä. Riskinä voi pitää sovittelupalveluiden keskittymistä toimistojen sijaintipaikkakunnille. Nykyisessä mallissa sovittelupalvelu annetaan lähellä asiakkaan asuinkuntaa.

Miten arvioitte sovittelupalveluiden siirron vaikuttavan julkisen oikeusavun, yleisen edunvalvonnan sekä talous- ja velkaneuvonnan palveluihin?

Sovittelun on oltava riittävän erillistä toimintaa erityisesti oikeusavusta. Ei nähdä kovin suurta vaikutusta mainittuihin palveluihin.

Pidättekö perusteltuna sovittelun siirrolle suunniteltua aikataulua vuoden 2024 alussa?

Ei

Miten perustelette vastauksenne?

Siirrolle ja uuden organisaation rakentamiselle on varattava riittävästi aikaa, henkilöstön aseman varmistaminen tulisi olla ratkaistuna riittävän ajoissa ennen siirtymistä. Henkilöstön siirtyminen ei saa heikentää heidän palkkaus- ja muita etujaan.

Näiden asioiden varmistamiseksi aikataulu saattaa olla liian kiireinen.

Onko teillä vielä mielessänne ohjausryhmän esitykseen liittyen joitakin riskejä tai etuja, joita raportissa ei ole käsitelty?

Henkilöstön kelpoisuusehtoja ei ole käsitelty raportissa, nykyisessä mallissa kelpoisuusehdot on melko väljästi määritelty, josta johtuen sovittelutoimiston ammattihenkilöstö on koulutukseltaan hyvin erilaista.

Lepistö Soile
Seinäjoen kaupunki